

3. Türkiye – Afrika Ortaklık Zirvesi'nin Ardından

Ufuk TEPEBAŞ

*Basel Üniversitesi
Afrika Çalışmaları Merkezi*

16 Devlet ve Hükûmet Başkanı ile 26'sı Dışişleri Bakanı olmak üzere 102 Afrikalı Bakan'ın katılımıyla İstanbul'da gerçekleştirilen **3. Türkiye – Afrika Ortaklık Zirvesi**, 2014 Zirvesi'nin ardından ilişkilerin gözden geçirilmesine fırsat sağlamış ve çok sayıda ikili görüşmeye imkân tanımıştır.

Zirve'de kabul edilen **2022 – 2026 Ortak Eylem Planı**'nda beş stratejik işbirliği alanı belirlenmiştir.

Barış, Güvenlik ve Yönetişim

Ticaret, Yatırım ve Sanayi

Eğitim, Bilgi ve İletişim Teknolojileri becerileri, Gençlik ve Kadın Gelişimi

Altyapı Geliştirme ve Tarım

Dayanıklı Sağlık Sistemlerinin Teşvik Edilmesi.

Dördüncü Ortaklık Zirvesi'nin ise **2026 yılında Afrika'da** gerçekleştirilmesi konusunda mutabakata varılmıştır.

Zirve'nin dikkat çeken gelişmelerden biri, ticari işbirliğinin güçlendirilmesini amaçlayan ve Ticaret Bakanlığı ile Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Alanı Genel Sekreterliği arasında imzalanan mutabakat zaptı olmuştur.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Zirve'nin açılış oturumundaki konuşmasında, "Afrika Yılı" olarak edilen 2005'den bugüne ilişkilerin sürekli ivme kazandığını ifade ederken, ticaret hacmindeki gelişime, büyükelçiliklerin sayısındaki artışa, TİKA, Türk

Hava Yolları, Kızılay, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı ve Anadolu Ajansı gibi kurumların ilişkilere sağladıkları katkılara dikkat çekmiştir.

2020 yılında 25,3 milyar dolar olan Türkiye ile Afrika arasındaki ticaret hacminin, 2021 yılının ilk 11 ayında 30 milyar dolara ulaştığını ifade eden Erdoğan, söz konusu rakamın ilk etapta 50 milyar dolara, ardından 75 milyar dolara ulaşması konusundaki inancını belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bahsi geçen hedeflere ilişkin bu kez bir tarih zikretmemesi, dikkat çekicidir. Zira Türkiye'nin Afrika ile 50 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefi, daha önce çeşitli tarihler verilerek zikredilen bir hedef olmuştur.

Dönemin Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen, 2008 yılının Mayıs ayında düzenlenen 3. Afrika Dış Ticaret Köprüsü'nün açılış konuşmasında, 2012 yılı için Afrika ile ticaret hacminde 50 milyar doların hedeflendiğini açıklamıştır. Ne var ki, 2012 yılındaki ticaret hacmi, 23 milyar dolar olmuştur. Başbakanlığı döneminde Erdoğan, 2015 yılı için Afrika ile ticaret hacmindeki hedefi 50 milyar dolar olarak açıklarken, söz konusu rakam, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu tarafından da 2018 yılı hedefi olarak zikredilmiş, ancak ne var ki gerek 2015, gerekse 2018 yılında Türkiye ile kıta arasındaki ticaret hacmi 25 milyar doların altında kalmıştır.

Afrika ile 50 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefi, bazı adımların atılması durumunda ulaşılabilecek bir hedefdir. Bugüne dek kısıtlı sayıda Afrika ülkesiyle imzalanmış olan ticari anlaşmaların kıta geneline yayılması ve ticari ortaklıkların çeşitlendirilmesi, bu adımların başında gelmektedir. Öte yandan, sayısı hızla artan Büyükelçiliklerin tam teşekküllü hale getirilmeleri ve ticaret müşavirliklerinin sayısının artırılması da Afrika ülkelerinin daha iyi analiz edilmelerine imkân tanıyacağı gibi ticaret hacmini de olumlu yönde destekleyecektir.

Öte yandan, Cumhurbaşkanı Erdoğan, FETÖ mensubu şahıs ve kurumların hâlen bazı Afrika ülkelerinde çalışmalarını sürdürdüklerine dikkat çekmiş, söz konusu terör örgütünün faaliyetlerini yasaklayan, örgütle iltisaklı eğitim kurumlarını Maarif Vakfı'na devreden ya da kapatan ülkelere teşekkür ederken, benzer tutumun "*diğer*

lkeler tarafından da benimsenmesi haklı beklentimizdir" şeklinde bir ifade kullanarak, FET'nn hâlihazırda faaliyet göstermekte olduğu Afrika ülkelerine doğrudan mesaj vermiştir.

Zirve'de Türkiye ile Afrika arasında sağlık alanında ortak deklarasyon kabul edilirken, Zirve'nin Sağlık Oturumuna başkanlık eden Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, pandemi sürecinde Afrika'daki 45 ülkeye destek verildiğini, bu kapsamda 1 milyon doz aşı hibesinin gerçekleştirildiğini, Covax aracılığıyla çoğu Afrika'ya gönderilmek üzere, 10 milyon doz aşının hibe edilmesi sürecinin de devam ettiğini ifade etmiştir.

Zirve kapsamında Dışışleri Bakanları Toplantısı da icra edilirken, Dışışleri Bakanı Mevlüt avuşoğlu, çok sayıda mevkidaşıyla ikili görüşme gerçekleştirmiş, Mısır'ın Ortaklık Zirvesi'ne Dışışleri Bakan Yardımcısı düzeyinde katılım sağladığı görülmüştür.

Diğer taraftan, 2008 İstanbul Zirvesi'nde, bir internet sayfası aracılığıyla zirveye ilişkin tüm bilgi ve belgeler kamuoyu ile paylaşılırken, 2021 İstanbul Zirvesi, bilgiye erişim anlamında daha sınırlı olmuş, bilhassa toplantının ev sahiplerinden Dışışleri Bakanlığı'nın Zirve'de adeta gözlemci gibi kaldığı dikkat çekmiştir.